

Ruotsinpyhtää Tesjoki Skårbäcksmossen, sotilasleiripaikan kartoitus ja koekaivaus

Ruotsinpyhtään Skårbäcksmossenin 1700-luvun sotilasleirin alueella suoritettiin arkeologiset koekaivaukset ja kartoitus 22.6.–26.6.2009. Tutkimukset liittyivät Valtatie 7 uuteen linjaukseen, joka tulee kulkemaan sotilasleirin läpi. Tutkimusten tarkoituksena oli kartoittaa alueella havaittavat maanpäälliset rakenteet, määrittää muinaisjäännösalueen tarkemmat rajat ja tutkia kaivauksin kohteelta tunnettu majanpohja. Päämääränä oli määrittää ja lisäksi selvittää tienrakentamisen seurauksena muinaisjäännöksestä tuhoutuvat osat sekä arvioida mahdollisten lisätutkimusten tarve.

Skårbäcksmossenin leiripaikka sijaitsee pienellä moreeniharjanteella nykyisen Valtatie 7:n itäpuolella. Mäki rajautuu lännessä ja pohjoisessa nykyiseen Valtatie 7:n ja idässä hiekkatiehen. Suuri rantatie on aikoinaan kulkenut leiripaikan itä- ja kaakkoispuolella. Skårbäcksmossenin leiripaikka on löytynyt vuonna 2004 Ahvenkosken osayleiskaava-alueen inventoinnin yhteydessä¹. Leiripaikka tarkastettiin toukokuussa 2009 Valtatie 7 uuden tielinjauksen vuoksi². Kesäkuun 2009 koekaivauksissa tutkittiin mahdollinen majanpohja arkeologisin kaivauksin ja sotilasleirin alue kartoitettiin. Ympäristöstä löydettiin arkeologisesti mielenkiintoinen kivilatamus ja mahdollinen rakennuksen/majan pohja. Lisäksi alueella havaittiin mahdollisia kivikehien muodostamia majanpohjia.

Majanpohjaksi tulkitun rakenteen tutkimukset:

Vuoden 2004 inventoinnissa majanpohjaksi tulkittu rakenne sijaitsee mäen itärinteestä. Peruskallion vieressä oli maanpäällä havaittavissa noin 3x2 m kokoinen kehämäinen turpeen ja sammalen peittämä kivirakennelma. Rakenteen tarkemman luonteen selvittämiseksi sen päältä ja ympäriltä poistettiin turvetta ja pintamaata noin 25 m² laajalta alueelta. Pintamaan poistamisen jälkeen kiveys osoittautui yhtenäiseksi, lähes suorakaiteenmuotoiseksi rakenteeksi. Tutkimuksia jatkettiin kaivamalla puolet avatusta alueesta niin, että kivirakenteesta puolet purettiin ja tutkittiin. Kivirakenne osoittautui koostuvan matalaan kuoppaan kasatuista irtokivistä. Rakenteen reunat ja pohja oli ladottu täytettä suuremmista,

---

¹ S.-L. Seppälä 2004 Pyhtää/Ruotsinpyhtää, Ahvenkosken osayleiskaava. Arkeologinen inventointi 18.-20. ja 25.-27.10.2004. MV/RHOA

² Suhonen, V.-P 2009 VT 7 Koloko – historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten maastotarkastus ja tarvittavien arkeologisten tutkimusten määrittely 5.5.2009. Lausunnot/Ruotsinpyhtää. MV/RHOA

noin 0,5x0,6 – 0,6x0,8 m kokoisista kivistä. Rakenteen keskellä kivet olivat pienempiä, noin 0,15x0,2 – 0,25x0,4 m kokoisia. Suurin osa kivistä oli luonnonkiviä, mutta joukossa oli myös muutama lohkokivi. Osa kivistä oli rapautunut. Kiveystä ei ollut tiivistetty eikä tuettu, vaan kyseessä oli irtokivistä koottu kasa. Kivien seasta, pintamaansekaisesta harmaasta hiekasta löytyi muutama pullolasin kappale. Löytöjen avulla rakennetta ei pystytty ajoittamaan tarkemmin. Mahdollisesti kyseessä on voinut olla kivivarasto tai raivausröykkiö.

Kuva 1 Kivirakenne pintamaiden poiston jälkeen.

Kuva 2 Kivirakenteen profiilileikkaus pohjaan kaivettuna.

Kivilatomus:

Mäen päällä havaittiin jäännöksiä toisesta mahdollisesta majanpohjasta. Suuren, noin 0,9x1,25 m kokoisen maakiven vieressä erottui maanpinnalla mahdollinen noin 2x2 m kokoinen kivilatomus. Paikalle tehtiin noin 1,4 x 1 m kokoinen koekuoppa, josta kävi ilmi, että maakiven vieressä oli ainakin 2–3 kivistä koostuva suoraseinäinen kivilatomus. Kivet vaikuttivat irtonaisilta, päällekkäin aseteltuilta. Kiveystä ei purettu. Koekuopasta ei tehty esinelöytöjä. Tarkemman luonteen selvittämiseksi olisi rakenne tutkittava.

Kuvat 3-4 Kivilatomus ja sen vieren avattu koekuoppa.

Mahdollinen rakennuksen/majan pohja

Noin 60 m päässä tutkitusta majanpohjasta lounaaseen erottui maastossa noin 9x5 m kokoinen suorakaiteenmuotoinen mahdollinen rakennuksen/majan pohja. Lounas-koillisuuntaisen rakennuksen pohjan reunoja kiersi noin 0,6-1 m korkea ja noin 0,7-1 m leveä kiven- ja maansekainen valli. Ulkoreunalta vallin korkeus oli noin 0,4 m. Kaakon puoleisessa seinässä ei vallia havaittu. Itäkulmassa oli noin 1,5x2 m kokoinen kivikasa. Kivet olivat sammaloituneita ja noin 0,5x0,7 m kokoisia. Mahdollisen rakennuksen pohjan lounaisreunaan avattiin noin 1,4x1,2 m kokoinen koekuoppa. Noin 20 cm syvyydessä koekuopasta paljastui tasainen, hyvin tiivis ja kova hiekkakerros, jossa oli muutama tasainen kivi. Kerros muistutti lattiatasoa. Koekuopasta ei tehty esinelöytöjä. Tarkemman luonteen selvittämiseksi olisi mahdollinen rakennuksen pohja tutkittava.

Kuva 5 Suorakaiteenmuotoinen mahdollinen rakennuksenpohja.

Kuva 6 Mahdollisen rakennuksen pohjan sisälle kaivettu koekuoppa. Koekuopan takana ja oikealla erottuvat pohjaa kiertävät vallit.

Vanha tiepohja:

Kohteen itä- ja kaakkoispuolella erottui maastossa noin 2 m leveä puustosta paljas vanha tienpohja. Kyseessä saattaa olla vanha linjaus Suuren rantatiestä, joka on kulkenut paikalla. Tienpohja kartoitettiin ja tien keskelle tehtiin noin 1,3x0,65 m kokoinen ja noin 0,5 m syvä koekuoppa. Koekuopassa maa oli erittäin tiivistä ja kovaa soransekaista hiekkaa. Vanhaan tienpohjaan liittyviä rakenteita tai poikkeavia maakerroksia ei havaittu.

Muut mahdolliset majanpohjat

Tutkimusalueella havaittiin lisäksi viisi muuta mahdollista majanpohjaa, jotka erottuivat maanpinnalle usein suuremman maakiven vierustaa kiertävänä kivikehänä. Yhteen näistä tehtiin koekuoppa kivikehän sisäpuolelle. Koekuopassa heti pintamaan alta paljastui lisää kiviä. Rakenne näytti täysin luonnolliselta. Muiden mahdollisten majanpohjien sisäosia kairattiin maakerrosten selvittämisen vuoksi. Kairatessa todettiin että myös muiden mahdollisiksi majanpohjiksi määriteltyjen rakenteiden keskiosassa on heti pintamaan alla kiviä. Todennäköisesti kyseessä on luonnollinen kivimuodostelma. Alueen ympäristö on luonnostaan hyvin kivistä.

Yhteenveto:

Skårbäcksmossenin sotilasleiri tulee tuhoutumaan VT7 uuden linjauksen rakentamisen yhteydessä. Sotilasleirin alueelta löydetty kivilatomus sekä mahdollinen vallireunainen rakennuksen/majan pohja on tutkittava niiden tarkemman luonteen, ajoituksen ja käyttötarkoituksen selvittämiseksi. Koekaivausten aikana tutkittu mahdollisena majanpohjana aiemmin pidetty rakenne osoittautui raivausröykkiöksi, tai kivivarastoksi.